

Journal of Universal History Studies

Sistersiyen Tarikatı'nın Altın Çağı, Yapısı ve İşleyişi¹

The Golden Age, Structure and Operation of the Cistercian Religious Order

Submission Type: Research Article

Received-Accepted: 28.03.2023 / 07.06.2023

pp. 1-18

Journal of Universal History Studies (JUHIS) • 6(1) • June • 2023 •

Asiye Abdurrahmanoğlu

Researcher, Dr., Türkiye

Email: aasiye002@hotmail.com

Orcid Number: 0000-0002-1021-944X

Cite: Abdurrahmanoğlu, A. (2023). Sistersiyen Tarikatı'nın Altın Çağı, Yapısı ve İşleyişi . Journal of Universal History Studies , 6 (1) , 1-18 . DOI: 10.38000/juhis.1272370

¹ This article is analyzed by three reviewers and it is screened for the resemblance rate by the editor/ Bu makale üç hakem tarafından incelenmiş ve editör tarafından benzerlik oranı taramasından geçirilmiştir.

* In this article, the principles of scientific research and publication ethics were followed/ Bu makalede bilimsel araştırma ve yayın etiği ilkelerine uyulmuştur.

* This work is licensed under a [Creative Commons BY-NC-SA 2.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/2.0/) (Attribution-Non Commercial-Share Alike).

* There is no conflict of interest with any person/institution in the prepared article/ Hazırlanan makalede herhangi bir kişi/kurum ile çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Öz

Bozulan monastik yaşama bir tepki olarak kurulan Citeaux Manastırını ve adını buradan alan Sistersiyen Tarikatı en parlak dönemini XII. yüzyılda yaşamıştır. Stephan Harding ile kurumsallaşan tarikat, Clairvauxlu Bernard'ın etkileyici vaazları ile popülerliğini artırmıştır. İlk kurulan manastır Citeaux'dur ve onu peşi sıra yeni manastırların takip ettiği bilinmektedir. Aziz Bernard zamanındaise tarikatın uluslararası meselelerde rol oynamaya başladığı görülmektedir. Benedikten kurallarına sıkı sıkıya bağlı olan tarikat din adamlarının zengin bir hayat sürmesine karşı olduğu için, "İsa kadar fakir olma"yı benimsemiştir. Bu sebeple tarikat üyeleri hayatlarını idame ettirmek için tarlalarda, bahçelerde, değirmenlerde çalışmaktaydılar. Ağır işlerde çalışan keşişler, manastır yaşamının ayrılmaz parçası olan ruhani ibadetlerle de meşgul olmaktaydılar. Tarikat fertlerinin görev ve sorumlulukları, beslenme şekilleri, ibadet ve ayin yükümlülükleri hazırlanan tüzükler ile belirlenmekteydi. Bilimsel ilke ve değerler göz önüne alınarak hazırlanan bu çalışma, tarikatın "altın çağı" olarak bilinen erken tarihine odaklanmaktadır. Çalışmamızın amacı XII. yüzyılda, manastır yaşamında önemli rol oynayan Sistersiyen Tarikatı'nın tarihini ve iç işleyişini anlatmak ve buradan manastır hayatına bir göz atmaktır.

Anahtar Kelimeler: Sistersiyen Tarikatı, Aziz Bernard, Altın Çağ, Stephan Harding, Monastik Yaşam.

Abstract

The Citeaux Monastery, which was established as a reaction to the deteriorated monastic life, and the Cistercian Religious Order, which took its name from here, had its heyday in XII. Century lived. Institutionalized by Stephan Harding, the order increased its popularity with the impressive sermons of Bernard of Clairvaux. The first monastery to be established was Citeaux and it is known that new monasteries followed it. By the time of St. Bernard, it is seen that the order began to play a role in international affairs. Adhering to the Benedictine precepts, the religiousorder embraced "being as poor as Jesus" because it was against the rich life of the clergy. For this reason, the members of the sect were working in the fields, gardens and mills to maintain their lives. The monks, who worked in hard labour, were also busy with spiritual worship, which was an inseparable part of monastic life. The duties and responsibilities of the members of the order, their diet, and worship and ritual obligations were determined by the bylaws. Considering scientific principles and values, this study focuses on the early history of order, known as the "golden age". The aim is to tell the history and inner workings of the Cistercian Religious Order, which played an important role in the monastic life of the XII century, and to take a look at the monastic life from here.

Keywords: Cistercian Religious Order, Saint Bernard, Golden Age, Stephan Harding, Monastic Life.

Giriş

“*Ordo*” kelimesinden gelip “*order*” olarak yazına geçen ve en genel manası ile tarikat-dini örgüt, düzen, bir düzen içinde yer almak olarak kabul edilen kelime, özellikle Agustinus’ten sonra Batı için önemli bir kavram oldu (Berman, 2000, s. x11). Order kelimesi Orta Çağ kullanımında sekiz farklı manayı içererek her ne kadar kompleks bir anlam ifade etse de, XII. yüzyılda “*ordo*” kavramı “*religio*” ile birleşti ve her iki kavramda yenilenmiş-arınmış monastisizmi ifade etmekte kullanıldı. Yenilenmiş-arınmış manastır geleneğini temsil eden tarikatlar ve örgütlenmeleri Batı için sosyal, dini, ekonomik yaşamın düzenlenmesinde faal rol oynamışlardır. XII. yüzyılda önemli bir varlık gösteren hatta örgütlenmesinden birkaç papa çıkaran Sistersiyen Tarikatı, bu yapıların önde gelenlerinden biridir.

Manastır düzeni bilindiği üzere daha derin bir seviyede yaşama arzusunun bir ürünüdür. Bunu sağlayabilmek için inanan kalpler yeni manevi tekniklerin arayışına girmişlerdir. Dünyanın değerinin sorgulanmasından hareketle derin ve acı verici bir duyguyla inananlar, arayışın peşini bırakmazlar ve monastik yaşam da en basit ifade ile bu arayışa bir cevaptır. Manastır düzeninin ve yaşamının temel amacı İsa Mesih’in tavsiyeleri doğrultusunda bir hayat kurmaktır. Elbette Mesih doğrudan manastır düzenini kurmamış ya da tavsiye etmemiştir. Ancak onun vaazlarında manastır idealini işaret eden çeşitli ifadeler bulunmaktadır. Buna göre İsa kendine inananlara “*sizi takip eden her şeyi [dünyevi kaygılar-uğraşlar] bırakmalısınız!*”, “*mallarınızı satın ve fakirlere verin!*”, “*krallığımız uğruna evlilikten vazgeçmelisiniz!*” (Louf, 1983, s. 22-23) demektedir.

XI. yüzyıl, Batı’da manastır yaşamının ciddi bir uyanışa geçtiği yenilenme çağıdır. 1000 yılı Hıristiyan Avrupa tarihinde haklı bir dönüm noktası olarak kabul edilmektedir. 1000 yılı itibariyle Avrupa’nın devraldığı bir takım ciddi enkazlar bulunmaktaydı. Roma İmparatorluğu’nun yıkıntıları üzerinde sosyal barış, refah ve düzen kurmaya dair ilk girişim -Karolenj Rönesansı- başarısız olmuştu. Akabinde Avrupa yeni bir barbar istilası deneyimlemek zorunda kaldı. IX. yüzyıla girerken Avrupa Hıristiyanlığının temel sorunu artık Hıristiyan uygarlığının korunması değil, yaşatılmasıydı. Ancak bu bunalımdan güç alan Avrupa’da X. yüzyıl itibariyle umut verici işaretler çoğaldı. Hızla büyüyen Kluni Tarikatı, manastıra, manastır düzenine ve yaşamına olan güveni yeniden sağladı. Bu başarı, Orta Çağ’ın yeni yükselişinden sorumlu yaratıcı enerjilerin patlamasına doğal olarak zemin hazırladı. Sonrasında VII. Gregorius (1073-1085), Hıristiyan toplumunun tekrar düzenlenmesi işine sarıldı. Bununla birlikte manastırcılığın rolü ve konumu eleştirel bir yeniden incelemeye tabi tutuldu. Bu bağlamda yenilenme ve dönüşüm kaçınılmaz hale geldi ancak düşen ahlakın, gevşeyen disiplinin yanında keşişler değişen toplumda yeni bir yön bulmakta zorlandıkları için değişimi teşvik etmek zorunda kaldılar (Lekai, 1970, s. 29-32).

Manastır idealini yeniden canlandırma ilkesi üzerine kurulan Sistersiyen Tarikatı, çok hızlı bir gelişme göstererek XII. yüzyılda en güçlü çağını yaşadı (Esen, 2015, s. 44). XII. yüzyılın 1113-1153’e kadar ki süreci tarikatın altın çağı olarak kabul edilmektedir. Bahsi geçen süreçte tarikatı şekillendiren ve yapısını karakterize eden düzenlemeler hayata geçirildi. Yükseliş tarikatın ikinci kuşağı-nesli olarak adlandırılan Stephan ve Bernard vasıtasıyla gerçekleşti. Hıristiyanlığın içinde bulunduğu aşırı yozlaşma nedeniyle Kluni Tarikatı tarafından başlatılan ve Benedikten mensupları tarafından devam ettirilen reform hareketinin yeni bir takipçisi olan Sistersiyenler, dini-sosyal hayattan mimariye kadar pek çok alanda derin izler bırakmayı başardılar (Kingsler, 2013, s. 356).

Dönemlerinde önemli rol oynayan Sistersiyen Tarikatı keşişleri Avrupa’da pek çok araştırmacının dikkatini çekmiştir. Sistersiyen Tarikatı ile ilgili ilk kayıtlar tarikat mensupları tarafından yazıya geçirilmiştir. Bu belgeler Sistersiyen Tarikatı ile ilgili yapılan araştırmalar için önemli kaynaklardır. Bahsi geçen metinlerin başında “*Exordium Parvum* ve *Charta Caritatis, Exordium Cistercii*” gelmektedir. *Exordium Parvum* 1165 yılında yazılırken diğerleri, daha sonraki yıllarda kaleme alınmıştır (Freeman, 2002, s. 246). Ancak Eberbach Başrahibi Conrad’ın yazdığı *Exordium Magnum Cisterciense*’i Latince’den İngilizce’ye çeviren B. Ward-P. Savage, giriş bölümünde *Exordium Parvum*’un 1152-1153 yıllarında, Sistersiyen Papa III. Eugeneus için 1119’dan gelen bir metin kaynak alınarak yazıldığını söylemektedir (Conrad of Eberbach, 2012, s. 19). Elizabeth Frememan, Conrad’ın *Exordium*’u yazmaya 1177-93 arasında Clairvaux’ta başlayıp, 1206-1221’de tamamladığını belirtmektedir (Freeman, 2002, s. 128). Muhtemelen *Exordium Magnum*, daha dar kapsamlı bir metin olan ve Stephan Harding zamanında hazırlandığı bilinen *Exordium Parvum*’un genişletilmiş formudur. Tarikatın erken dönem tarihine dair aktarımları ile *Exordium* metinleri oldukça önemlidir. Yazılış tarihi daha erken olan *Exordium Parvum*, Sistersiyenlerin kuruluş hikâyelerine odaklanan bir metindir ve onların kendilerini tanımlamak için kullandıkları bir manifestodur (Freeman, 2002, s. 24). Kısmen erken dönem az sayıdaki Sistersiyen katılımcıları için üretildiğini anladığımız *Exordium Parvum*, tarikatın kuruluş koşulları hakkında bilgi verirken çalışmamızda sıklıkla istifade ettiğimiz *Exordium Magnum* araştırmacılara daha geniş bilgi yelpazesi sunmaktadır. *Exordium*’ların yazılış tarihleri her ne kadar tartışmalı olsa da, XII. ve XIII. yüzyıllarda sık sık kopya edildikleri bilinmekte ve tarikatın kuruluşu, varoluş felsefesi, kabul ettiği dünya görüşü hakkında önemli bilgiler vermektedir. Ayrıca Sistersiyenlerin ilk ana kaynakları olan *Exordium*’larda bir Sistersiyen ferdi nasıl olmalı-olmamalı sorusunun cevabı betimlenmiştir. Bu noktada genel olarak *Exordium* metinleri ve özel olarak *Exordium Magnum* çalışmamızın iskeletinin oluşmasında önemlidir. Yukarıda sayılan kaynaklara ek olarak William of Malmesbury gibi isimlereserleriyle Citeaux Manastırı merkezli reform hareketini aktarmaktadırlar (Berman, 2000, s. 101).

Bu çalışmada Sistersiyen Tarikatı’nın kuruluş yıllarından başlanarak, önemli varlık gösterdiği XII. yüzyıl tarihi ele alınmıştır. Çalışmamızın temel çıkış noktası gerek yerli, gerekse yabancı literatürde sıklıkla Bernard’ın kişisel etkisi altında kalan tarikat tarihinde, en az onun kadar önemli yapı taşları kabul edilebilecek isimleri odağa almaktır. Robert, Abelric gibi erken dönem kurucularının tarikat içindeki yerini kısa bir değerlendirmeye alan çalışmamız, tarikat için en az Clairvauxlu Bernard kadar değerli olan Stephan Harding’e ve onun tarikatı kurumsallaştırma eylemlerine yer vermiştir. Araştırmacıların büyük oranda Bernard’ın varlığına ve eylemlerine odaklanan yaklaşımlarına dair tespitinden çalışmamız, tarikatın ikinci nesil kurucularını da tarikat tarihindeki önemleri bakımından eşit derecede konumlandırmayı tercih etmektedir. Molesmo’ya bir tepki olarak doğan Sistersiyenlerin esas kurumsallaşması, uluslararası olaylara müdahil olması ve pek çok araştırmacının kabul ettiği gibi tarikata altın çağının yaşatılması ikinci nesil eliyle gerçekleşmiştir. Süreç, Sistersiyenlerin hem sıkı disipline edildikleri hem de nüfuzlarını artırdıkları özel bir dönemdir ve aslında hala Avrupa’da çeşitli organizasyonlar altında varlık gösteren Sistersiyenlerin bozulmamış, yozlaşmamış, öz evrelerini temsil etmektedir. Bu bağlamda çalışmamız, altın çağ olarak adlandırılan önemli bir dönemin profilini ana kaynaklar rehberliğinde çıkartmayı hedeflemektedir. Bu noktada tarikatın erken dönem tüzükleri çalışmamız için birincil öneme sahiptir.

1. Sistersiyen Tarikatı’nın Kuruluşu

Sistersiyen Tarikatı Aziz Benedict kurallarını ilke olarak kurulmuş ve tarikat fertleri Aziz Benedict gibi yaşamayı erdem kabul etmişlerdir. Bu bağlamda Aziz Benedict Sistersiyen Tarikatı için önemli bir

kişiliktir ve çeşitli ana metinlerde Aziz Benedict çoğunlukla Kutsal Baba olarak zikredilmektedir (Conrad of Eberbach, 2012, s. 54; Freeman, 2002, s. 27). Nursia'da doğan ve ailesi tarafından eğitimi için Roma'ya gönderilen Aziz Benedict, Roma'nın dini atmosferinden etkilenecek münzevi olmaya karar vermiş ve bir mağaraya kapanarak burada üç yıl yaşamıştır (Kardong, 2009, s. 1). Aziz Benedict ilk manastırını Monte Cassino'da kurdu ve hayatını manastır kurallarını yazarak, bu kurallara uygun yaşayarak geçirmeye adanmıştı. Aziz Benedict'in koyduğu kurallar çok hızlı kabul gördü ve X. yüzyıla gelindiğinde neredeyse tüm Hıristiyan manastırlarında uygulanmaya başlandı. Ancak bu kurallar zamanla evrildi; keşişten keşişe, bölgeden bölgeye değişiklik göstermeye başladı ve sosyal-kültürel ve hatta klimatolojik şartlara göre esnetildi ya da değiştirildi (Bary, 1997, s. 6-7).

Manastır yaşamındaki bozulmalardan ötürü XI. yüzyılda kurulan ve en fazla gelişim gösteren tarikat Sistersiyen Tarikatı'dır. XI. yüzyılda inzivacı keşişler arasında başlayan yenilenme dönemi artık sürekli olarak yoksulluğa dayalı cemaat idealleri temelinde tezahür etmekteydi (Benvenuti, 2010, s. 217). Hayatı basitleştirme, İncil'e göre sade bir yoksulluk düsturuyla yaşama gibi gayeleri ilke edinen Sistersiyen Tarikatı, genel kabule göre Robert of Molesmo tarafından kuruldu. Tarikatın kurucusu Robert, 1024 yılında Champagne'de doğdu ve kendini bozulan bir kaç manastır Benedikten kurallarına göre düzenlemeye adanmıştı (Schaff, 1882, s. 183). Robert daha sonra St. Ayoul de Provins Manastır'ında baş keşişlik yaparken, Colan ormanında yaşayan münzevilerden davet aldı ve bu davet üzerine 1075 yılında Molesmo Manastır'ını kurdu (Roux, 2005, s. 35). Robert, kurduğu manastırda Aziz Benedict kurallarını sıkı sıkıya uygulamak isteyince, keşişlerin hoşnutsuzluğu ile karşılaştı. Bu sebeple Molesmo'dan ayrılarak, Papalık elçisi Hugue'un izni ve Burgundy Dükü Odo'nun desteğiyle Citeaux'da Abelric, Stephan ve yirmi keşişle yeni bir manastır kurdu (Burton ve Kerr, 2011, s. 9-10). Fransa'nın Dijon kasabası yakınında kurulan Citeaux Manastır'ının Latince karşılığı olan Cistercium, tarikatın adı olarak kabul edildi. Citeaux aslında Molesmo'ya bir tepkiydi. Bu tepkinin izini gerek Exordium Parvum'da gerekse Exordium Magnum'da görebilmekteyiz. Buna göre Roma Kilisesi'nin müsamahakâr davranarak, dini yaşamdaki dizginleri gevşetmesi (Conrad of Eberbach, 2012, s. 51), Aziz Benedict'in Kural'ının yeterince uygulanmamasından kaynaklı hoşnutsuzluk (Freeman, 2002, s. 155; Conrad of Eberbach, 2012, s. 73-74) Molesmo'dan ayrılmayı zaruri kılmıştı. Robert ve beraberindekiler Citeaux'ya ilk yerleştiklerinde burası Conrad of Eberbach'ın naklettiği kadarıyla ormanlarla, sık çalılıklarla kaplı ıssız bir yerdin ve yalnızca vahşi hayvanların uğradığı bir alandı. (Conrad of Eberbach, 2012, s. 75-76). Bu tercih manastırın dünya ile tamamen bağlantısız hala getirmek için özellikle yapılmıştı. Sistersiyenlerin erken dönem düşünce çizgisinde çöl imgesinin ve dünyadan kopuş ile beraber İncil'e samimi adanışın önemli bir yeri vardı ve bu bağlamda Citeaux uygun bir tercihti (Freeman, 2002, s. 104).

Molesmo'dan ayrılan Stephan, Abelric ve Robert kısa süre içerisinde tarikatın üç kurucusu olarak yükseldi (Burton ve Kerr, 2011, s. 17). 1099'da Molesmo Manastır keşişleri, papa II. Urbanus'tan Robert'in geri dönmesini istediler ve papa II. Urbanus bir elçi görevlendirdi. Elçi Hugue idaresinde 1099 yılında bir sinod yapıldı, alınan karar ile Robert'in eski manastır Molesmo'ya dönmesi istendi fakat rahiplerin çoğu Robert ile dönmeyerek Citeaux'da kaldılar (Firth, 2012, s. 11). İngiliz olması nedeniyle Stephan'a olan sempatisi bariz görünen William of Malmesbury, Robert'in Citeaux'dan ayrılmasına tepkilidir ve ona dair "...yoksulluğun dar sınırlarını terk etti ve eski ihtişamı yeniden aradı" (William of Malmesbury, 1847, s. 350) demektedir. Molesmo'da hayatına devam eden Robert, 17 Nisan 1100 yılında öldü. Molesmo'dan ayrılışından itibaren tarikatın asıl amacı varlıklarını meşru bir zemine oturtmaktı. Apostolik Makam'ın (Roma Kilisesi) onayı olmadan varlık gösteremeyeceklerinin bilincinde olan keşişler, durumu Hugue'e açtılar ve

Aziz Benedict'in Kural'ı ile yaşamları arasındaki tutarsızlıktan şikâyet ettiler (Conrad of Eberbach, 2012, s. 73-74). Elçi onlar için gerekli desteği sağladı.

Robert'in vefatı ile yerine baş keşiş olarak Abelric geçti. Görevini Stephan ile paylaşan Abelric, Colan'in orijinal keşişlerinden biriydi ve Robert'in izinden giderek Benedikten kurallarını uyguladı (Richardson, 1852, s. 102). Abelric manastırın diğer keşişleri gibi beden işçiliği yapıyor, tarlada, çiftlikte, değirmende çalışıyor, ağır manastır hizmetlerini evvela kendine uyguluyordu. Onun döneminin en önemli özelliği, tarikatın Roma tarafından onanması oldu. Papalık tarafından tanınan tarikat, böylelikle büyüme yolunda ilk mesafeyi kat etti. 1106 yılında Abelric, manastırın yerinde ufak bir değişiklik yaparak, yapıyı bulunduğu yerden biraz ileriye taşıdı. Bu yıllarda tarikata bağlı keşişler yaşamlarını idame ettirmekte zorlanıyorlardı; tarikat hala oldukça küçük ve fakirdi (Conrad of Eberbach, 2012, s. 96). Aşırı yokluk içinde temel ihtiyaçlarını bile ancak karşılayan tarikat mali sebeplerle dışardan insan çekemiyordu. 1109'ta Abelric ölünce yerine Stephan geçti. Stephan Sistersiyen Tarikatı tarihinde yapmış olduğu reformlar ile önemli bir yere sahiptir. Onun tarikatın başına geçmesiyle tarikatın ikinci kuşağı ve altın çağı, beraberinde kurumsallaşma serüveni başlamış oldu.

2. Sistersiyen Tarikatı'nın Altın Çağı

Stephan'ın Sistersiyen Tarikatı'nın başına geçmesi, tarikatın tarihinde önemli bir aşamaya işaret etmektedir. Onunla birlikte 1153'te Clairvaux'lu Bernard'ın ölümüne kadar tarikatı yöneten idareciler ikinci kuşak olarak adlandırılmakta ve bu süreç Sistersiyen Tarikatı'nın altın çağı olarak kabul edilmektedir (Roberts, 1970, s. 84). Robert, Abelric gibi erken dönem idarecileri altında filizlenmeye başlayan ve henüz tam olarak şekillenmemiş Sistersiyen örgütlenmesi, ikinci nesil yöneticiler eliyle şekillenmiş ve tarikat organizasyonu kemikleşmiştir. Bu bağlamda özellikle Stephan eliyle, tarikatı tanımlamak için tüzükler hazırlanmış, tarikatın özgün bir kimlik kazanması için çalışılmıştır. Süreci karakterize eden temel şey, tarikatın geçirdiği evrimdir. Bahsi geçen yıllarda tarikatın temel mottosu manastır sadeliğini yerleştirmek, korumak; düzenin genişletilmesi, Apostolik faaliyet ve onaydı ve bu yöndeki eylemler sonraki asırdaki gelişmeleri karakterize edecekti. Altın çağ olarak adlandırdığımız süreçte gerek Stephan'ın tarikat içindeki reform hareketleri, gerekse Bernard'ın etkileyici vaazları tarikatın cazibesini artırırken, genişleme tarikatın Avrupa siyasetine müdahil olmasını da beraberinde getirmiştir.

İngiltere doğumlu bir Sakson olan Stephan Harding, zengin ve hatırı sayılır bir aileden gelmekteydi (Richardson, 1852, s. 81). Stephan 1109'da vefat eden Abelric'in yerine geçtiğinde muhtemelen ellili yaşlardaydı. O, Citeaux'yu yirmi iki yıl boyunca yönetti, tarikat tüzüğünü şekillendirdi ve manastır üyelerinin yaşam kurallarını belirledi (Dalgairns, 1844, s. 81). Sistersiyen Tarikatı'nın kurumsallaşması Stephan Harding zamanında oldu. Stephan Harding'in ateşli bir hayranı olan William of Malmesbury, onun tarikatın başına geçtiği yılları "*onun zamanında şimdi cennete giden en kesin yol olduğuma hem inanılan hem de iddia edilen Sistersiyen düzeni başladı*" (William of Malmesbury, 1847, s. 347) diyerek aktarmaktadır. Bu bağlamda Stephan, tarikatın asıl kurucu olarak kabul görmektedir. Vergy bölgesinin asil hanımından elde ettiği bağış ile Stephan, tarikatı kayda değer bir zenginliğe ulaştırdı. Yine "*çiftlik evleri*" olarak adlandırılan ve Sistersiyen Tarikatı'na özgü olan evler, Stephan zamanında kurulmaya başlandı (Roux, 2005, s. 42). Bağışlarla giderek büyüyen manastır topraklarında manastır kilercisinin kontrolünde, manastıra yakın yerlerde ama asla bir günlük mesafeyi geçmeyecek uzaklıkta çiftlik evleri kuruldu (Roux, 2005, s. 42). Stephan manastırları denetleme işini belirli kurallara bağladı. Citeaux Manastırını baş keşişi "*Pater universalis ordinis*" olarak adlandırılıyordu ve Stephan'la birlikte baş keşişler, sorumlu oldukları bölgelerdeki manastırları teftiş etmek

için seyahatlere çıkıyorlar ve aynı şekilde başka manastırlardan da Cîteaux'yu ziyaret için keşişler geliyordu (Fletcher, 1919, s. 9).

Stephan öncülüğünde tarikatın ilk ilerlemesi 1113 La Ferte, 1114 Pontingny, 1115 Morimond ve Clairvaux manastırlarının kurulması ile başladı ve Stephan 23 Kasım 1119'da dönemin papası II. Calixtus'tan faaliyetlerinin ve kurallarının onayını aldı (Morris, 1989, s. 241). Bernard ve arkadaşlarının manastıra gelmesinden kısa bir süre sonra Stephan, Colan piskoposluğunda Le Ferte'nin yeni manastırını kurmak amacıyla manastırdan ayrıldı. Colan piskoposu Walter ve şehrin iki asilzadesi, Cîteaux'nun çok dolu olduğunu duymuşlar ve yeni katılanları barındıracak bir yer aramaya başlamışlardı ve bu sebeple Stephan'a kendi topraklarında yeni manastırını kurmasını teklif etmişlerdi (Dalgairns, 1898, s. 156). Cîteaux'nun büyümesi, Sens bölgesindeki Preully Manastırının, İngiltere Kralı I. William'ın kızı Adela ve oğlu Blois Kontu Theobald tarafından Sistersiyenler için kurulmasıyla devam etti (Burton ve Kerr, 2011, s. 25). Stephan dönemin ünlü şahsiyetleri ile dostluk kurarak tarikatın büyüme serüvenine önemli katkılarda bulundu. Ayrıca Stephan, Fransız bir teolog ve filozof olan Guillaume de Champeaux'yu Sistersiyen yapılanması içine davet etti ve bir yıl boyunca tarikatı onun ellerine bıraktı (Dalgairns, 1898, s. 168-169). Cîteaux'ya gelen tek önemli şahsiyet elbette Guillaume değildi. Dijon'daki bir konsülden dönen Guy of Vienne, Cîteaux'yu ziyaret etti ve Stephan'dan bir grup keşiş istedi. Guy 1119'da II. Calixtus ünvanıyla papa oldu ve erken Sistersiyen büyümesine büyük destek verdi (Burton ve Kerr, 2011, s. 26). Dahası 1119 yılında Orleans başpiskoposu Stephan'dan Le-Cour- Dieu'yu resmi olarak kurmak için birkaç keşiş talep etti.

Carta Caritatis, genişleme sürecinde Pontingny Manastırının kurulmasından sonra, tarikat kurallarını düzene bağlamak için Stephan tarafından hazırlandı. *Carta Caritatis*'in Sistersiyen Tarikati'nde yeri önemlidir çünkü içerisinde Sistersiyen işleyişi hakkında pek çok bilgi mevcuttur ve hatta "*Sistersiyen Tarikati'nin Kuruluş Tüzüğü*" sayılan bir metindir (Firth, 2012, s. 17). Stephan Tobin, Stephan'ın yazdığı tüzüğü önemi ve katkısından dolayı "*Stephan'ın Sistersiyen'lere bıraktığı en büyük miras*" olarak nitelendirmektedir (Tobin, 1995, s. 39). Modern araştırmacılara göre *Carta Caritatis*'in yazılış tarihi tartışmalıdır ancak bir kısım araştırmacılar 1119 yılında Stephan Harding tarafından yazılıp, sonraki kuşak tarafından sürekli genişletilerek son şeklini aldığını savunmaktadır. Buna rağmen, *Carta Caritatis*'in, Benedikten kurallarını temel alarak hazırlanmış olduğu, keşişlerin manastır yaşantılarında dikkat etmesi gereken kuralların Benedikten kuralları temelli olduğu aşikârdır. *Charta Caritatis*'te bahsedilen kuralların bir kısmı özet şekilde aşağıdaki gibidir:

- Kurallar herkes için aynı geçerliliktedir.
- St. Benedict'in Kural'ına her şekilde uyulmalıdır. Onun Kural'ının yorumlamasına kimse farklı bir anlam katmamalıdır.
- Manastıra yeni giren keşişler sabah-akşam ayinleri, okumalar, nöbetler konusunda kardeşlerine uyum sağlamalı, uyumsuzluk durumu olmamalıdır.
- Cîteaux'u ziyaret eden herhangi bir manastırın başrahibi asıl başrahip olmadıkça onun yerini almaya kalkmamalı, orada kaldığı sürece yemeğini yemekhanede keşişlerle yemelidir.
- Eğer herhangi bir Kilise yoksulluğa düşerse, başrahipler kaynaklarına göre Tanrı'nın kendilerine verdiği mallardan yardım yapmalıdır.
- Eğer bir başrahip Kural'ı ihlal ederse, kendisine emanet edilen başrahiplerin ahlaksızlığına göz yumarsa kendisini düzeltmesi için dört kez uyarılmalıdır.
- Herkes aynı ayın kitaplarına ve usullerine uymak zorundadır.

- Cîteaux manastırını diğer manastırların başıdır.
- Cîteaux baş keşişi diğer manastırları teftişe çıktığında, ziyaret ettiği manastırda uygulamaya aykırı bir durum varsa müdahale edebilir aksi halde iç işleyişe karışamaz.
- Yılda bir defa belirlenen bir günde Cîteaux'ta genel meclis toplanır, diğer manastırların baş keşişleri buraya gelir ve uygunsuz davranan keşişlerle ilgili kararlar bu mecliste verilir.
- Cîteaux baş keşişi öldüğünde yerine geçecek kişi belirlenene kadar Le Ferte manastırını baş keşişi Cîteaux'un idaresini üstlenir (<https://ocso.org>).

Sistersiyen kurucuları arasında şüphesiz en ünlüsü Bernard of Fontaines olarak da bilinen Clairvauxlu Bernard'tır (Deanesly, 1969, s. 111). Bernard, 1091 yılında Burgundy'a bağlı, Dijon'a yakın bir yer olan Fontaines'de doğdu. Doğum yerinden ötürü kendisi zaman zaman kaynaklarda karşımıza Bernard of Fontaines olarak da çıkmaktadır. Babası Trecelin, asil bir ailenin oğluydu ve şövalye olduğu için hayatının büyük kısmını savaş alanlarında geçirmekteydi. Eğitilmiş bir aileden gelen Trecelin, çocuklarının eğitimine önem vermekteydi. Bernard'ın annesi ise -Aleth- kont Montbart'ın kızıydı. Ailenin üçüncü çocuğu olan Bernard'ın Guido, Gerard, Andrew, Bartholomew, Nivard ve Humbelin adında beş kardeşi daha vardı (Neander, 1843, s. 2).

Eski zamanlarda yüksek mevkilere ya da şöhrete kavuşacak insanların bazı alametlerle doğumunun haber verildiğine inanılmaktaydı. Örneğin arı ve kuş sürüleri, alınlarının ortasında tek boynuzla doğan koyunlar ile duruma dair kehanette bulunulmaktaydı ve dönemin yazarları aynı alametlerin Bernard doğduğunda da gerçekleştiğinden bahsetmektedirler (Parker, 1911, s. 6-7). Hatta rivayete göre Bernard'ın annesi doğumdan kısa bir süre önce rüyasında beyaz bir köpek doğurduğunu görmüş ve bu rüya Kilise'yi korumak için havlayan iyi bir çoban köpeği şeklinde yorumlanmıştır (Aşıkoglu, 2009, s. 53). Bu tarz hikâyelerin ve rüyaların doğruluğu tartışılrsa da anlatılanlar henüz hayatta iken efsaneleşen Bernard'a atfedilen kerametlerden sadece bir kaçıdır.

Babası sürekli savaş meydanlarında olduğu için Bernard'ın eğitimi ile annesi meşgul oldu ve Bernard ilk eğitimini Saint Vorles papazlarından aldı. Yirmi bir yaşında iken Chatillon Sur-Seine'de manevi çırak olarak hizmet etti ve 1112 yılında otuz yoldaşı ile Cîteaux Manastır'na girdi (Petry, 1957, s. 48). 1115 yılında Stephan Harding'in isteği üzerine Clairvaux Manastır'ını kurdu, buranın baş keşişi oldu. Bernard'ın şöhreti çok kısa zamanda yayıldı ve Vita Prima'da² anlatıldığına göre hitabet yeteneği ile her insanı kolayca etkisine alan Bernard'dan artık anneler çocuklarını, kadınlar kocalarını saklamaya başladılar (Bredero, 2007, s.100). Bu kabiliyeti sayesinde vaazları ile Sistersiyen Tarikatı'nın yayılmasını hızlandırdı, gerek halk gerek asiller arasında tarikata taraftar buldu.

Tatlı dilli rahip olarak bilinen Bernard'ın gücünü etkin olarak kullandığı ilk olay 1129 yılında Troyes Sinodu'nda Tapınak Şövalyeleri için almış olduğu Papalık onayıdır (Flinn, 2007, s. 100). Tapınak Şövalyesi olan dokuz şövalyenin dokuzunun dokuz yıl boyunca, yani Troyes Sinodu'na kadar ne papanın ne kralların ilgisini çekmeden yardım için beklemiş oldukları anlatılmaktadır (Thiele, 1991, s. 58). Tapınakçılar, Roma Katolik Kilisesi'nden destek sağlama uğraşı verirken, bu sebeple Hugh de Payns, Outremer'den Avrupa'yı ziyaret etti ve Troyes Sinodu tarikatın Batı Kilisesi'nden adam toplama, ilerleme ve hedefine

²Vita Prima, Aziz Bernard'ın 1119 yılında tanıştığı ve ömür boyu dost kaldığı Saint Thierry'li William'in eseridir. William'in Vita'sı Aziz Bernard'ın hayatını anlatan ilk eserlerden biri olma özelliğini taşımaktadır. Eserini muhtemelen 1134 yılından sonra yazmış olan William, Vita'da Bernard ile ilk tanışmaları, ortak anıları, yazışmaları, Bernard'ın şahsi karakteri gibi konularda bilgi vermektedir. İkili yakın dostluğu 1147 yılında, William ölene kadar devam etmiştir.

ulaşma yönündeki ilk önemli adımıydı (Barber ve Bate, 2002, s. 6). Kuruluşunda ve sonraki dönemde St. Augustine ilkelerini kabul eden Tapınak Şövalyeleri, Bernard'la sinod süresince ve sonrasında verdiği destekler nedeniyle bir bağ kurdu ve tarikat bundan sonra St. Benedict ilkeleri uyarınca yapılanmaya karar verdi. Bernard, Tapınak Şövalyeleri büyük ustası Hugh'ün ricası ile şövalyeler için *Yeni Şövalyeliğin Övgüsü* (De Laude Novae Militiae) adlı eseri kaleme aldı ve gerek Kudüs Patriği'ne gerekse Kudüs kraliçesine mektuplar yazarak şövalyeleri desteklemelerini rica etti (Genç, 2021, s. 75).

Bernard'ın 1130-1138 yılları arasındaki Papalık hizipleşmesinde önemli rol oynadığı bilinmektedir. 1130 yılında papa II. Honorious aniden ölünce, St. Angelo kardinali Gregorius 14 Şubat 1130 sabahında papa seçildi ancak bu olaydan çok kısa bir süre sonra St. Calisto kardinali Peter Pierleone de papa seçilerek Analectus adını aldı (Smith, 2006, s. 1). Innocentius ve Analectus arasındaki kavgada, her iki aday kendisinin seçilerek papa olmuş meşru adaylar olduklarını savunuyorlardı. Dahası Innocentius Roma'nın güçlü ve zengin ailelerinden Frangipani ailesi, Analectus ise Pierloni ailesi tarafından desteklenmekteydi (Ullman, 2003, s. 109-110). Analectus eğitimi ve liderlerle olan bağı nedeniyle seçimin en güçlü adayydı fakat Romalılar Yahudilikten Hıristiyanlığa dönmüş banker aileye direndikleri için Kilise, meşru papa olarak II. Innocentius kabul etti. Buna rağmen 1138'deki ölümüne kadar Roma'ya hâkim olan kişi Analectus'du (Çoban, 2014, s. 104). Analectus ve taraftarları güçlü olduğundan papa Innocentius'u aforoz etme tehdidinde bulundular ve kendini güvende hissetmeyen Innocentius Roma'dan ayrılarak Fransa'ya gitti.

Hizipleşmenin derinleşmemesi için Fransa kralı Louis bir konsil topladı. Bu konsilde Bernard iki taraf arasındaki ihtilafta hakem rolü üstlendi ve meşru olan papanın Innocentius olduğunu ilan etti. Bernard'ın desteği hızla büyüyen Sistersiyen Tarikatı'nın da II. Innocentius'u resmi papa kabul etmesi demektir. Ayrıca sadece Bernard değil, Norbert of Xanten, Peter de Venerable, Suger of Saint Denis ve Oliguer of Tarragona da Innocentius'u desteklemekteydi ki Peter Venerable'nin desteği açık şekilde Kluni keşişlerinin de desteği anlamına geliyordu. Güçlü desteklere rağmen Romalılar Innocentius'a karşı tavırlarını sürdürdüler. İmparatorun katılımıyla Innocentius-Analectus hizipleşmesi daha da hızlandı ancak 1138 yılında Analectus'un ölmesi olayları nihayete erdirdi. Hizipleşme yıllarının bir diğer önemli vakası Stephan'ın ölümü oldu. Conrad of Eberbach'ın aktardığı kadarıyla yaşlılığı nedeniyle görme yetisini kaybeden Stephan, bu durumda çok yaşamayarak vefat etti. (Conrad of Eberbach, 2012, s. 113.) Stephan 28 Mart 1134'te bu yorucu hayattan ayrıldı ve Robert ile Abelric'e katıldı (Richardson, 1852, s. 109). Stephan Sistersiyen Tarikatı'nın kurumsallaşmasınmasında en önemli mimarıdır. İlk neslin kafası karışık ve tepkili kurucularından devraldığı ve henüz akıbeti tayin edilmemiş toy yapıyı kusursuzlaştırmak için ciddi bir emek sarf etmiştir. Başarılı bir başrahip ve idareci olan Stephan'ın ölümü Sistersiyen genişlemesinde gözle görülür bir azalma yaratmadı zira Bernard'ın ölüm yılı olan 1153'e kadar tarikat en hızlı (Burton ve Kerr, 2011, s. 39) yayılmasını yaptı. Stephan'ın ölümünden sonra yerine talihsiz bir seçimle keşiş Guy geçti ve onun bu göreve layık bir isim olmadığı anlaşılınca, bir ay geçmeden Guy görevden uzaklaştırıldı (Conrad of Eberbach, 2012, s. 113). Guy'un görevden alınmasından sonra Sistersiyen Tarikatı başrahibi olarak Cambron'un kurucu rahibi Fastrad seçildi.

Aziz Bernard 1140 yılında katıldığı Sens Sinodu'nda Peter Abelard ile dini mevzularda onu ağır şekilde itham ettiği için karşı karşıya geldi (Flinn, 2007, s. 100-101). Peter Abelard felsefi bilimlerle de ilgilenmekteydi ve bazı dini mevzularda felsefik yönden yaklaştığı için Bernard'ın hedefi olmuştu. Düşüncelerinden ötürü Aziz Bernard Sens Sinodu'nda Abelard'ı yargılattı ve mahkûm ettirdi. Aziz Bernard'ın Abelard'a karşı tutumunun onun aslında Hıristiyanlığın temel meselelerinin tartışmaya açılmasına

ne denli karşı olduğunu göstermektedir (Odabaşı, 2019, s. 406). Aziz Bernard, Abelard'ı mahkûm ettirerek her ne kadar amacına ulaşmış olsa da bu tavrı Bernard'ın düşünce tarihinde kötü bir şöhrete sahip olmasına neden olmuştur (Aşıkoğlu, 2009, s. 64).

1144 yılında Urfa'nın Latinlerden geri alınmasıyla, Haçlı Seferleri sürecinde Latin Doğu'da kurulan ilk kontluk olan Urfa Kontluğu yıkıldı. Urfa'nın düşüşünden sonra gerek din adamları gerek krallar yeni birliklerin organize edilmesi hususunda anlaştılar. Bu süreçte en fazla çaba sarf edenlerin başında Bernard gelmekteydi. Dönemin Papası III. Eugenius, 1145'te *Quantum Praedecessores* adında bir ferman yayınlarak II. Haçlı Seferi çağrısını başlattı. Bundan sonra papa seferi düzenlemesi için Bernard'ı görevlendirdi. Bir süreden beri doğulu kardeşlerinin sorunlarına dikkat çeken Bernard, papanın görevlendirmesi ile canla başla yeni bir sefer için çalışmaya başladı (Altan,2000, s. 16). Haçlı Seferi için ilk toplantı 1146 yılında Vezelay'da yapıldı. Papalık ve Fransa Krallığı tarafından tertip edilen bu toplantıda Vezelay'ın seçilmesi tesadüf değildi çünkü Vezelay, Sistersiyen ve Kluni manastırlarının merkezi olan Burgundy'de yer alıyordu ve böylesine gönüllü bir çağrı için uygun bir yerdi (Asbridge, 2014, s. 220). Vezelay'daki toplantıda Bernard etkileyici bir konuşma yaptı ve konuşmanın sonunda halk “*haç isteriz, haç isteriz*” diye bağırma başladı ve hazır edilen haçlar coşkulu kalabalığa yetmeyince Bernard cüppesini kesip halka dağıtmak zorunda kaldı (Neander, 1843, s. 215). Vezelay'daki toplantıdan sonra Bernard Burgundy, Lorraine ve Flandre'i kapsayan bir dizi seyahat yaptı, gidemediği yerlere de mektuplar gönderip Haçlı Seferi çağrısını yineledi. Bernard'ın Haçlı Seferi vaazına dair tüm çabalarına rağmen, Kudüs'te Sistersiyen Tarikatı'nın kurulmasına dair teklifleri reddetmesi onun Latin Doğu'da genişleme fikrinesicak olmadığını göstermektedir (Odabaşı, 2019, s. 404).

1149 yılında II. Haçlı Seferinin uğradığı başarısızlık haberi Avrupa'ya ulaşınca, ilk suçlanan kişi Bernard oldu. Kendisi Avrupa'yı dolaşırken vaazlarında nihai zafer ve kurtuluştan bahsetmekteydi ama sonuç hüsrana oldu; geleceğe dair öngörülerini bütünüyle boş çıktı (Aşıkoğlu, 2009, s. 77). Bernard, başarısızlığı kendisi ve ilahi planda arayanları eleştirmiş ve başarısızlığın inançsızlıktan değil iyi savaşmamaktan kaynaklandığını belirtmiş “*savaşanlar ne kadar inançlı ohurlarsa olsunlar iyi savaşmadıkları sürece yenilmeleri kaçınılmazdır*”(St. Bernard of Clairvaux, 1908, s. 39) demiştir. II. Haçlı Seferi'nin başarısızlığından birkaç yıl sonra yeniden sefer için maddi-manevi örgütlenme kararı alındı ve bu örgütlenme için Kilise çevrelerinde hala itibarlı olan Bernard seçildi. Sistersiyen Tarikatı keşişleri Bernard'ın kendi manastır mevzuları dışındaki işlere çok fazla eğilmesini doğru bulmuyorlardı (Bulton, 1992, s. 132). Bu konuda çok eleştirilen Bernard mevzuyu Kilise'nin oluruna bıraktı. Papa ilk başta Bernard'ın Haçlımisyonunu yüklenmesini onaylarken sonradan fikrini değiştirdi. Kısa bir süre sonra da, 1153 yılında Bernard öldü. Daha hayatta iken efsaneleşen Bernard'ın kutsal ve muhterem bir adam olduğu sıklıkla vurgulanmakta ve kendisine ölümünden sonra bile birçok mucize atfedilmektedir. Buna göre Bernard'ın bedeni henüz defnedilmemişken onu ziyaret eden ve uzun süredir sara hastası olan bir adama şifa oldu; yıllardır felçli olan bir adamın ayağa kalkmasını sağladı (Conrad of Eberbach, 2012, s. 157).

Sistersiyen Tarikatı'nın asıl kurucuları kabul edilen ikinci kuşağın ruhunda Sistersiyen reformunun gelişimsel dinamikleri adına özel bir yerleri vardı. Kutsal Ruh tarafından sembolize edilen, aktarılan Mesih sevgisi tarikat üyelerinin sıklıkla yaptığı bir vurguydu. İlk kurucular bir yaşam formunun kurulmasına olan sevgilerini dile getirmişlerdi. İkinci kuşak bu yaşam felsefesini benimsedi ve onun aracılığıyla ‘*âşık*’ deneyimini keşfetti; Sistersiyen hareketinin temel dinamiği her şeyden önce Tanrı'nın Krallığı'nın kalıcı iç

boyutuna adanmış bir kenobitik³ manastır birliğinde Mesih'in sevgisini ifade etmekte (Roberts, 1970, s. 85-86). Bu Stephan'ın sağduyulu eylemleri ile kurumsallaşan ve Bernard tarafından değeri yükseltilecek itici bir güçtü. Bunlara ek olarak tarikatın ikinci nesil yöneticileri olarak kabul edilen isimler, Sistersiyen ruhunu inşa eden yapı taşlarıydı. Molesmo Manastır'ında Aziz Benedikt'in Kural'ına uyulmamasının rahatsızlığını taşıyan bir grup dindar ama yön­süz keşişin protestolarını nihayete erdirenler, ikinci kuşağın yöneticileri ve özellikle Stephan'dır.

Tarikatın ikinci nesil ya da altın çağının önemli isimleri olan Stephan ve Bernard'ın Sistersiyen düzeninin gelişmesinde önemli rolleri olduğu muhakkaktır ancak Bernard ve Stephan'ın olduğu üzere tarikata farklı yönden dokunuşlarda bulunmuşlardır. Stephan belki asil bir ailede yetişmiş olmasının artısıyla hem dönemin sosyal seçkinleri ile daha iyi irtibat kurmuş hem de tarikatının düzenini oluşturarak, tüm reformların sağlam bir zemine oturtulmasını sağlamıştır. Belki de bu sayede tarikat tüm Orta Çağ boyunca insan çekmeyi başarabilmiştir. Bernard ise hitabet yeteneği sayesinde halk arasında tarikatın mürit sayısının ve doğal olarak popülaritesinin artmasına hizmet etmiştir. Onun etkileyici vaazları Sistersiyen Tarikatı'na gönüllü katılımları artırmış ve bu sayede tarikat sağlam bir nüfuz elde etmiştir.

3. Sistersiyen Tarikatı'nın Yapısı ve İşleyişi

Birer eğitim kurumu olan manastırlar, üyelerine okuma-yazma eğitimi verip, donanımlı bireyler yetiştirmekteydiler. Feodal düzenin bir unsuru olarak eğitilmiş rahipler-keşişler zamanla bir kasabanın, köyün amirleri gibi oldular. Hatta manastırlar çoğu zaman yetişmiş personel bulamayan kral ve imparatorların bürokratik manada personel ihtiyaçlarını karşılamaktaydılar (Cantor, 1960, s. 48-49). Bu yapılanma politik hamlelerle beraber X. yüzyıla gelindiğinde iyice çökmüş, Kluni reform hareketi gerekli düzeltilmeyi sağlamamış ve XI. yüzyıl yozlaşmadan ötürü asıl manastır sistemine duyulan arzunun iyice ortaya çıktığı, pek çok manastır örgütünün kurulduğu bir yüzyıl olmuştur. Manastırlarının bozulması ve ideal manastır yaşamına denk düşmemesi sebebiyle 1074 yılında Muretti Stephan tarafından Grandmont Tarikatı, Aziz Bruno tarafından 1184 yılında la Grand-Chartreuse Tarikatı, Arbrisseli Robert tarafından 1110 yılında Fontevrault Tarikatı, Aziz Nibert tarafından 1120 yılında Premonstratensien Tarikatı kuruldu (Goff, 1999, s. 63). Dini tarikatlar birbirinin varisleri olurken hukuki ve kültürel manada en çok Kilise'nin bereketli yapısından beslenerek geliştiler (Richardson, 1852, s. 111). Citeaux'un birinci kuşak ancak daha çok ikinci kuşak kurucuları hiç şüphesiz kendi çağlarının bir ürünüydüler. Hepsi XI. yüzyılın sonlarının entelektüel ve ruhani ortamında büyüdüler ve hepsi kendilerinden daha az başarılı selefleriyle aynı ideali gerçekleştirme, monastik yaşamı diriltme arzusundaydılar (Lekai, 1970, s. 27-28). Kurulmuş oldukları yüzyılda monastik yaşamın ilkelerine uygun yaşayan Sistersiyen keşişlerinin "*göklerin ve yeryüzünün kraliçesinin koruması*" (Azzimonti, 1998, s. 56) altında olduğu kabul edilirdi ve bu sebeple manastır düzeninin ilkelerine ters düşen hiçbir davranışta bulunmamaları için sıkı sıkıya disipline edilirdi.

Tarikatın varoluş felsefesini belirleyen ilke Aziz Benedict'in Kural'ıydı. İşleyişte onun kuralları ve tavsiyeleri oldukça önemliydi. Ancak yapısal olarak Sistersiyen Tarikatı'nın Kluni Tarikatı'nı örnek aldığı görülmektedir. XI. ve XII. yüzyılda Kluni'nin manastır dünyasında etkisi belki münhasır değildi ancak şüphesiz oldukça baskındı. Kluni manastırcılığını karakterize eden şey merkezileşmiş yönetim biçimiydi. Molesmo baskın reform vurgusuna rağmen bu noktada Kluni geleneğini takip etti. Sistersiyen manastırcılığında Citeaux, tüm Sistersiyen manastırlarının annesi kabul edilmekteydi. Tıpkı Kluni

³Bir birlik oluşturarak ortak yaşama, üretime, ibadete dayanan komünal manastır biçimi.

başrahabinin olduğu gibi Citeaux başrahibi de Sistersiyen düzenine bağlı tüm manastırların, vakıfların başrahibiydi (Roberts, 1970, s. 68).

Sistersiyen Tarikatı'ndaki keşişlerin büyük çoğunluğu meslekten olmayan kişilerdi yani din adamı değillerdi. Manastır örgütlenmesi içinde ruhani meselelerde onlara hizmet edecek rahipler bulunmaktaydı. Manastır düzeni içerisinde bulunan keşişlerin ilk görevi günlük düzeni, ayinleri yani onların ifadesi ile *opus Dei*'yi sürdürmekti. Manastırdaki hiçbir faaliyetin ve hatta ağır çalışma koşullarının dahi, dini ritüellerin önüne geçmesine izin verilmezdi. Bazen kolaylık sağlamak adına dini bir ayinin belirlenen saatten daha erken ya da daha sonra icra edilmesine müsaade edilirdi ancak asla ihmal edilmezdi (Micklethwaite, 1990, s. 260). Hasat zamanlarında ekinlerin hasat edilmesi için herkes birleştiğinde ve keşişler kiliseye gidip gelemeyecek kadar uzakta çalıştıklarında dini ayinler tarlada yapılmaktaydı. Kilise yakınında bulunanlar ise her ne ile meşgullerse bırakıp, çan sesi ile kiliseye dini ayinlerini yerine getirmek için gitmek zorundaydılar. Bu bağlamda William of Malmesbury, Sistersiyen düzeninin kurallarının çoğu insana katı göründüğünü aktarmaktadır (William of Malmesbury, 1847, s. 349).

Gecenin dini töreni *matins*⁴ olarak bilinmekteydi. Yazın gecenin kısa olmasından ötürü ayinler kısaltılmaktaydı. Ölüler için yapılan ayin akşama bırakılmaktaydı. Ancak yazın gün boyu fiziksel işlerde bedenen yorulan keşişlerin dinlenme süresi kısa olduğundan onların öğlen uykusuna yatmasına müsaade edilmekteydi (Micklethwaite, 1990, s. 260). Sistersiyen manastır sisteminde okumanın özel bir yeri vardı. Hemen hemen her manastır örgütlenmesinde önemli bir yeri olan *Lectio divina*⁵, Sistersiyen Tarikatı için de geçerliydi. Özellikle gece ayinlerinde başrahip kitaplığın önüne bir kandil bırakarak, keşişlerin kitap okumasına yardımcı olurdu. Keşişlerin büyük çoğunluğu Mezmurları ezbere söylemekte, bilinmeyenlerin ise öğrenmesi gerekmekteydi. Sistersiyen Tarikatı'nda bir suç halinde alenen itiraf ve ceza önemliydi. Eğer bir keşiş yanlış yaptığını ve kardeşini kırdığını biliyorsa, mutlaka af dilemeliydi. Ayrıca bir keşiş başkasının yanlış ve manastır düzenine aykırı bir tutumuna denk gelmişse bunu birkaç kelime ile yalın bir şekilde kardeşine söyleyerek, ona kendini düzeltmesi için bir yol açmalıydı. Sadece iki adet kukuletalı kıyafetleri bulunmaktaydı ve kışın buna ek giysileri bulunmamaktaydı; eğer sıcağın yazın bunalırlarsa üzerlerinden bir kat kıyafet çıkartabiliyorlardı (William of Malmesbury, 1847, s. 349).

Keşişlerin altın ya da gümüş haç takmaları yasaktı; sadece boyanmış ahşaptan yapılmış haç takmalarına izin veriliyordu. Şamdanları ve tütsü kapları demir ya da bakır, elbiseleri ise keten veya pazen olmak zorundaydı (Conrad of Eberbach, 2012, s. 97). Bizzat Aziz Bernard'ın günümüze kadar ulaşan cüppesi pamuk dokumaydı (Coulton, 1936, s. 281). Yılın belirli bir kısmı şarap üretmekteydiler, gün içinde ve akşamdan sonra olmak üzere sadece iki kez yemek yerlerdi; et, balık, yumurta, tere yağ yasaktı ve ağır beslenme yasaklarına rağmen kendi paylarına düşen arazide saatlerce çalışırlardı (Deanesly, 1969, s. 111). Eylül ayından Paskalya'ya kadar, herhangi bir bayram da olsa pazar günleri hariç tek öğün yemek yerlerdi. (William of Malmesbury, 1847, s. 349). Sabahın erken saatlerinde manastır üyeleri salona çağılır ve baş keşiş tarafından kendilerine yapılan görev dağılımını dinlerler, görev dağılımı yapıldıktan sonra sessizlik düsturuna riayet ederek tüm işleri yerine getirirler, ağaçları keserler, çorak arazileri temizlerler, yün eğilirler, manastırları nehir ya da ırmak kenarında ise balık avlarlar, değirmende çalışırlar sonra akşam vakti gelince

⁴Keşişler tarafından gecenin bir yarısından sabah şafak sökene kadar, dini ritüelleri icra ettikleri kanonik bir saat. Bu saat yaz ve kış günlerine göre değişkenlik göstermekteydi. Örneğin kışın matins gece 02:00'de başlamaktaydı. Ölüler için bir ayin, duruma göre meditasyon ve okuma gece ibadetinin bir parçasıydı ve hepsine birden nöbet denmekteydi.

⁵İncil'in incelikli bir şekilde okunması

manastırlarına dönüp ruhani ödevleriyle meşgul olup, her gün okumaları gereken bölümlerin okumasını yaparlardı (Fletcher, 1919, s. 21). Ağır görevlerin yanı sıra keşişler aynı zamanda yokluk ile de mücadele ediyorlardı çünkü İsa kadar fakir olmak bir ilke olduğundan, asgari şartlarda yaşamaya özen gösterilir ve Kilise tarafından gelen bağış ve yardımlar bu sebeple kabul edilmezdi (Flinn, 2007, s. 161-162). Dış dünyadan mümkün olduğunca uzak duran keşişler, yerleşim yeri olarak genellikle ıssız yerleri seçiyorlar, ormanlık alanlarda tarım yapabilmek için ağaçları kesiyorlardı ama bununla beraber bazı mülkleri kendileri için hukuki olarak tahsis ettikleri de oluyordu

Şöhret olarak en parlak dönemini Aziz Bernard zamanında yaşayan tarikat, gittikçe zenginleşerek ekonomik bir güç haline geldi (Berman, 1986, s. 1). Sistersiyen keşişleri Hıristiyan âleminde önemli politik güç elde ettiler ve tarikat pek çok konuda Papalıktan önemli imtiyazlar koparmaya başardı. Aziz Bernard'a göre manastırlar birer "*schola Christi*" ve "*auditorium Spiritus*"tu ve odalar Tanrı ile Kutsal Ruh'un sözlerinin kalple duyulup, kalple konuşulduğu yerler olarak kabul edilmekteydi (Merton, 1968, s. 23). İlk dönem Sistersiyen keşişleri kurucularının ideallerine uygun olarak, dış dünyadan kendilerini soyutlayıp, zenginliği ve toplumu reddederek yaşamaktaydılar ve bu yüzden çölleri, ıssız yerleri kendilerine mesken edinmekteydiler (Firth, 2012, s. 15). Hatta fakirliği o kadar ilke haline getirdiler ki "*İsa'nın fakir olduğu kadar fakir*" olmak düsturu Sistersiyen keşişliğinin birinci ilkesi oldu (Matarasso, 1993, s. 7). "*Grange*" adı verilen çiftlik evlerinde, işlemekle yükümlü oldukları toprakları işleyen Sistersiyen keşişleri beraber yaşarlar ve çiftlik evlerindeki yahut arazilerindeki işleri yapmak için "*laik biraderler*" (lay brother) onlara yardım ederlerdi. Manastıra ilk girenler *acemi* (novice) olarak adlandırılır ve daha tecrübeli keşişlerin kontrolüne verilirlerdi (Morris, 1989, s. 244). Bu şekilde sağlam ve teşkilatlı bir üretim mekanizması kuran Sistersiyenlerin üretimleri manastır ihtiyaçlarının da ötesine geçerek Avrupa ekonomisi üzerinde etkili oldu (Gimpel, 1996, s. 46-47). Alın terine dayalı üretimin önemli bir yerinin olduğunu gördüğümüz Sistersiyenlerde oluşan tüketim fazlası ürünlerin satılması gerekliliği zamanla onların yerel olarak ticaretle ilgilenmelerini gerektirmiş ve bu sebeple üretilen ürünler manastıra yakın pazarlarda satışa çıkartılarak nakite dönüştürülmüş, elde edilen gelir ile mülk edinilmiştir (Yavaş, 2021, s. 66-67). Dahası Avrupa'nın demir işletmeciliğinde kat ettiği mesafede Sistersiyenlerin büyük katkısı bulunuyordu. Fransa ve Almanya'da şarap üretiminde oldukça başarılıydılar. Sistersiyen manastırlarında üretilen şaraplar, kısa süre sonra asilzadelerin en çok tercih ettiği şaraplar haline geldi (Morris, 1989, s. 244). Sistersiyen manastır yaşamının ideali dünyevi işlerin kesintiye uğramadan ve dikkat dağıtmadan Tanrı'nın sürekli övülmesiydi (Micklethwaite, 1990, s. 259).

Sistersiyen Tarikatı yaşamında kadınların tarikattaki kökenleri, varlıkları erkekler kadar iyi bilinmemektedir. Kadınlar Cîteaux'nun hikâyesinin ayrılmaz bir parçası olarak nadiren anlatılırlar ve kendilerinden net olarak söz edebildiğimiz çağ aslında XIII. yüzyıldır. Modern çalışmalarda da Sistersiyenlerin erken tarihinde kadınların varlığı genellikle reddedilir. Bu bağlamda C. H. Lawrence erken dönem Sistersiyen normlarının kadınlarla teması içeren herhangi bir düzenlemeye düşman olduğunu belirtmekte ve rahiplerin bireysel olarak kadınlara tavsiyelerde bulunmasına rağmen tarikatın başlangıçta onları kendi örgütlenmelerine katmayı reddettiklerini iddia etmektedir (Lawrence, 1989, s. 227). Ancak bu tespit elbette ki doğru değildir. Manastır yaşamının kadın varlığına ve kadınlara dair negatif bir imgeleme sahip olduğu bir noktaya kadar doğrudur fakat Sistersiyen Tarikatı ilk kurulduğu yıllardan itibaren kadınlara manastır örgütlenmesinde yer vermiştir. Cîteaux'nun kökenleri bilindiği üzere Molesmo'dur. Molesmo kurulduğu ilk günden beri bünyesinde kadınlar vardı. 1098'de Molesmo'dan ayrılışla birlikte, Cîteaux'ya geçiş evresinde hiç kadın yoktu ancak birkaç yıl sonra yeni manastır insanları cezbetmeye başlayınca 1112-

1113'te kadınlı erkekli büyük bir grubun geldiği bilinmektedir (Champion,1999, s. 485-486). Ayrıca 1120 ya da en geç 1125'e kurulan Tart Manastırı'nın kuruluşunda Elizabeth de Vergy kilit bir rol oynamıştır. Bir kadın olarak o, Cîteaux'nun zengin bir patronu ve hayranıydı. Elizabeth önemli pek çok araziyi Cîteaux'ya bağışladı ve J. Leclerq'e göre onun başışı Cîteaux'yu uzun süredir çektiği yoksulluktan kurtardı ve var oluşlarının genişlemesine yeterince fırsat tanıdı (Leclerq, 1989, s. 54). Bu bilgilere ek olarak yazılış tarihi ve kime yazıldığı bilinmese de, Clairvauxlu Bernard'ın monastik yaşamı seçmiş bir rahibeye yazdığı ve günümüze ulaşan mektubu, erken dönemde kadınların varlığını doğrulaması açısından oldukça önemlidir. Bu mektubu Bernard uzun yıllar dünyevi bir hayat yaşamış rahibeyi teşvik ve öğüt amacıyla yazmıştı. Mektupta Bernard:

“Akıllıca davrandınız. Reddettiğiniz dünyevi şeyler küçük ve değersizken, şimdi alacağınız şey büyük ve ebedidir. Gerçeği ve daha fazlasını söylemeye izin verin: gölgeleri terk edip ışığa giriyorsunuz. Denizin derinliklerinden limana geliyorsunuz. Sefil bir esaretten sonra, mutlu bir özgürlüğün saf havasını soluyorsunuz. Tek kelime ile ilk ölümden yaşama geçiyorsunuz”(Kienze, 1998, s. 213) demekteydi.

Bernard'ın mektubu bile başlı başına tarikatın erken döneminde kadın varlığına ve bunun önemine özel bir kanıt oluşturmaktadır. Köklerini Clairvaux'dan alan Aziz Bernard, öldüğü yıl olan 1153'e kadar 160 manastır kurdu (Richardson, 1852, s. 104). La Ferte, Pontigny, Clairvaux ve Morimond Sistersiyen manastır teşkilatının başı olan Cîteaux'un ana kollarıydı (Richardson, 1852, s. 105). Papa III. Eugenius direk olarak Molesmo'nun kontrolü altındaydı (Berman, 1986, s. 96). Issız vadilere ve ücra köşelere kurulan Sistersiyen Manastırlarının ayrıca okulları yoktu. Mimari olarak Benedikten planına benzemeyen Sistersiyen yapıları sıvasız taş yapılardan oluşan sade binalardı (Kingsler, 2003, s. 356). Bu sebeple Sistersiyen Manastırları küçük odalar ve yine küçük ambarlardan oluşmaktaydı.

Sonuç

XII. yüzyıl Avrupa tarihi için siyasal, kültürel ve ekonomik yönden önemli hadiselerin yaşandığı bir çağdır. Aynı zamanda XII. yüzyıl, manastır örgütlenmesinin hızla arttığı ve monastik yaşama duyulan ilgi ve özlemin zirve yaptığı özel bir süreçtir. Bu süreçte kurulan manastır tarikatları arasında Sistersiyen Tarikatı'nın ayrı bir yeri vardır. Bozulan monastik yaşama ve Molesmo'ya bir tepki olarak kurulan Sistersiyen Tarikatı en önemli gelişmeyi Stephan ve St. Bernard zamanında yaşamıştır. Bahsi geçen iki isim tarikatı kurumsallaştıran eylem ve faaliyetlerde bulunmuşlar ve bu sebeple ikisinin yönetimi altındaki süreç altın çağ olarak nitelendirilmiştir.

Aziz Benedikt'in Kural'ını ve Kluni manastır örgütlenmesini örnek alan Sistersiyenlerin çağın ruhani arayışlarına yeni bir renk getirdiği muhakkaktır. Kluni yozlaşmasına, Roma Kilisesi'ndeki gevşemelere bir tepki olarak hayata geçtiğini gördüğümüz Sistersiyen Tarikatı'nın varoluş felsefesi Tanrı'yı düzenli anmak ve çalışmaktır. Bu bağlamda Avrupa'da emsalleri görülen dilenci tarikatlarının aksine her Sistersiyen ferdi ağır beden işlerinde çalışmış, aktif olarak üretime katılmıştır. Ana kaynaklardan ve tüzüklerden sıkı sıkıya disipline edildiklerini gördüğümüz Sistersiyen keşişleri, beden işlerine ek olarak ağır dini uygulamalarla çevrili ritüelleri takip etmek zorunda kalmışlardır. İsa'yı bir model olarak alan ve onun yaşamını taklit eden keşişler bu nedenle gösterişten ve lüksten uzak durarak, sadeliği özümsemişlerdir. Üzerlerinde değerli hiçbir şey bulundurmayan keşişlerin haçları bile tahtadan tercih etmeleri bundan kaynaklıdır.

Kuruluşundan kısa bir süre sonra Citeaux'ya bağlı pek çok manastır kuran Sistersiyenler, işgücü temeline dayanan üretim sistemleri sayesinde, Avrupa ekonomisine katkıda bulunmaktaydılar. Demir işleme, şarap üretiminde oldukça mesafe kat ettikleri bilinmektedir. Üretim tarzlarını ve stillerini coğrafi koşulların belirlediği Sistersiyen manastırlarında mısırdan, balığa, demirden şarap üretimine kadar pek çok alanda faaliyetler sürdürülmekteydi. Bunlara ek olarak kurdukları manastır örgütlenmesi ve ağlarıyla kültürel bütünlük ve birlik sağlamaktaydılar.

Bugün Avrupa'da hala varlık gösteren Sistersiyen örgütlenmesinin en öz hali, tarikatın altın çağı olarak adlandırdığımız süreçtir. Bu sürecin en önemli aktörü şüphesiz Stephan ve Bernard'dır. Tarikatın ikinci nesil kurucuları olarak kabul edilen bu iki önemli isim Sistersiyen ruhunu köklü bir şekilde inşa eden yapı taşlarıdır. Özellikle Stephan'ın eylemleri bu noktada oldukça önemlidir. Çoğunlukla Bernard'ın popülerliğinin gerisinde kalan Stephan, aslında Sistersiyen düzeninin asıl mimarıdır. Hazırladığı tüzükler ile tarikatın misyon ve vizyonunu belirlemiş, tüm Sistersiyen manastır ve vakıflarının başına Citeaux'yu yerleştirerek, Sistersiyen manastırlarını bu merkezden yönetmiştir. Örgütlenmesinden pek çok papa çıkartan Sistersiyen Tarikatı, en disiplinli, en öz günlerini altın çağ olarak adlandırılan bu süreçte yaşamıştır.

Kaynakça

- [1] Altan, Ebru (2000), İkinci Haçlı Seferi (1147-1148), Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.
- [2] Asbridge, Thomas (2014), Haçlı Seferleri, Say Yayıncılık, İstanbul.
- [3] Aşıkoğlu, Yücel (2009), “Aziz Bernard ve Hıristiyanlık Tarihindeki Yeri”, İstanbul Üniversitesi, İstanbul. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- [4] Azzimonti, Alessandro (1998), Origines of Cisterciens: Les Plus Anciennes Textes, CERF, Paris.
- [5] Barber, Malcolm ve Bate, Keith (2002), The Templars: Selected Sources Translated and Annotated, Manchester University Press, Manchester.
- [6] Barry, Patrick (1997), Saint Benedict and Christianity in England, Ampleforth Abbey Press, Southern Avenue.
- [7] Benvenuti, Anna (2010), “Dini Tarikatlar”, Ortaçağ: Katedraller, Şövalyeler, Şehirler, Çev.: Leyla Tonguç Basmacı, Alfa Basım, İstanbul. (217-230).
- [8] Berman, Constance H. (1986), Medieval Agriculture, The Southern French Countryside, and the Early Cistercians: A Study of Forty-three Monasteries, American Philosophical Society, USA.
- [9] Berman, Constance H. (2000), The Cistercium Evolution: The Invention of a Religious Order in Twelfth-Century Europe, University of Pennsylvania Press, Philadelphia.
- [10] Bredero, Adrian H. (1996), Bernard of Clairvaux: Between Cult and History, T&T Clark Press, Edinburg.
- [11] Bulton, Brenda M. (1992), “The Cistercians and the Aftermath of the Second Crusade”, Ed. Michael Gervers, The Second Crusade and Cistercians, Palgrave Macmillan, USA 1992.
- [12] Burton, Janet ve Kerr, Julia (2011), The Cistercians in the Middle Ages, The Boydell Press, Woodbridge.
- [13] Campion, Elenor (1999), “Citeaux our Mother? Early Cistercian Women’s History Revisited”, Cistercian Studies Quarterly, S. 4. (483-499) .
- [14] Cantor, Norman F. (1960), “The Crisis of Western Monasticism” The American Historical Review, S. 1, Ekim. (47-67).
- [15] Conrad of Eberbach (2012), The Exordium Magnum: The Great Beginning of Citeaux, Translated by Benedicta Ward-Paul Savage, Liturgical Press, Minnesota.
- [16] Coulton, George G. (1936), Five Centuries of Religion, Cilt: III, Cambridge University Press, New York.
- [17] Çoban, Bekir Zakir (2014), Geçmişten Günümüze Papalık, İnsan Yayınları, İstanbul.
- [18] Dalgairns, J. B. (1844), The Cistercians Saints of England, S&J Bentleny, London.
- [19] Dalgairns, J. B. (1898), Life of the St. Stephan Harding, Ed.: John Henry Newman, Art and Book Company, New York.
- [20] Deanesly, Margaret (1969), A History of the Medieval Church 500-1500, Routledge Taylor&Francois Group, New York.
- [21] Esen, Salihe (2015), “Dominiken Tarikatı ve Katolik Kilisesi’ndeki Yeri”, Ankara Üniversitesi, Ankara. (Yayınlanmamış Doktora Tezi).
- [22] Firth, Lori (2012), A Comparison of the Cistercian and Knights Templar Orders and the Personal Influence of Bernard of Clairvaux, The University of Hull, UK. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- [23] Fletcher, J. S. (1919), The Cistercians in Yorkshire, The Macmillan Company, New York.

- [24] Flinn, Frank K. (2007), Encyclopedia of Catholicism, Ed.: J. Gordon Melton, Fact on the File, New York 2007.
- [25] Freeman, Elizabeth (2002), "Whats Makes a Monastic Order? Issues of Methodology in the Cistercian Evolution", Cistercian Studies Quartely, S. 37. (245-287).
- [26] Freeman, Elizabeth (2002), Narratives of a New Order: Cistercian Historical Writing in England 1150-1220, Brepols Publishing, Belgium.
- [27] Genç, Özlem (2021), "Clairvaux Başrahibi Bernard'ın İkinci Haçlı Seferi Faaliyetleri ve Dönem Hıristiyanlarının Müslüman Algısı", Tarih Dergisi-Turkish Journal of History, S. 74, Haziran. (67-81).
- [28] Gimpel, Jean (1996), Ortaçağ Endüstri Devrimi, Çev.: Nazım Özüaydın, Tübitak, Ankara.
- [29] Goff, Jacques Le (1999), Ortaçağ Batı Uygarlığı, Çev.: Hanife Güven-Uğur Güven, Dokuz Eylül Yayınları, İzmir.
- [30] <https://ocso.org/wp-content/uploads/2016/05/EN-Charta-Caritatis.pdf>
- [31] Kardong, Terrence G. (2009), The Life of Saint Benedict by Gregory the Great, Liturgical Press, Minnesota.
- [32] Kienze, Beverly Mayne (1998), The Letters of St. Bernard of Clairvaux, Bruno Scott James (Çev.), Cistercian Publications, USA.
- [33] Kingsler, Karen (2003), "Manastır Mimarisi Üzerine", Çev.: Salih Çift, Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, C. 12, Aralık. (349-360).
- [34] Lawrence, H. (1989), Medieval Monasticism: Forms of Religious Life in the Western Europe, Longman Pub., Londra.
- [35] Leclercq, Jean (1989), Women and Saint Bernard of Clairvaux, Cistercian Studies Press, Kalamozoo.
- [36] Lekai, Louis (1953), The White Monks, A History of the Cistercian Order, Okauchee Pub., Wisconsin.
- [37] Lekai, Louis J. (1970), "Motives and Ideals of the Eleventh-Century Monastic Renewal", The Age Cistercian Spirit, Cistercians Publications, Spencer. (27-47).
- [38] Louf, Andrea (1983), The Cistercian Way, Cistercian Publications, Michigan.
- [39] Matarasso, Pauline (1993), The Little Exord'in the Cistercian World: Monastic Writings of the Twelfth Century, Penguin Books, London.
- [40] Merton, Thomas (1968), Monastic Observances: Initiation into the Monastic Tradition, Liturgical Press, Collegeville.
- [41] Micklethwaite, John T. (1990), The Cistercian Order, Yorkshire Archaeological Society Press, England.
- [42] Morris, Colin (1989), The Papal Monarchy: The Western Church from 1050 to 1250, Ed.: Henry Chadwick- Owen Chadwick, Clarendon Press, Oxford.
- [43] Neander, Augustus (1843), The Life and Time of St. Bernard, Çev.: Matilda Wrench, Gilbert&Rivington, London.
- [44] Odabaşı, Zehra (2019), Rahip Bernard de Clairvaux: Hayatı (1190-1153) ve II. Haçlı Seferindeki Rolü", Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı 45. (399-416).
- [45] Parker, Theodore (1911), Saint Bernard and Other Papers, Ed.: Charles W. Wendte, American Unitarian Association.
- [46] Petry, Ray C. (1957), Late Medieval Mysticism, The Westminster Press, USA.
- [47] Richardson, Thomas (1852), A Concise History of the Cistercian Order, yy, London.

- [48] Roberts, Augustine (1970), "The Developmental Dynamics of the Cistercians Reform", The Cistercians Spirit, Cistercians Publications, Spencer.
- [49] Roux, Julie (2005), The Cistercians, Vic-en- Bigorre, Paris.
- [50] Saint Bernard of Clairvaux (1908), On Consideration, Translated by George Lewis, Clarendon Press, Oxford.
- [51] Schaff, Philip (1882), History of Christian Church the Middle Ages A.D. 1049-1294, Grand Rapids, UK.
- [52] Smith, Damian J. (2006), "Innocent II: A Very Short Introduction", Pope Innocent II (1130-43): The World vs City, Routledge Taylor&Francis Group, New York. (1-5).
- [53] Thiele, Marie L. B. (1991), "The Influence of St. Bernard on the Formation at the Order of the Knights Templar", The Second Crusade and Cistercian, Palgrave Macmillan, USA. (57-66).
- [54] Tobin, Stephan (1995), The Cistercians: Monks and Monasteries of Europe, The Overlook Press, New York.
- [55] Ullmann, Walter (2003), A Short History of the Middle Ages, Routledge Taylor&Francis Group, New York.
- [56] William of Malmesbury (1847), William of Malmesbury's Chronicle of the Kings of England, Translated by J. A. Giles, Henry G. Bohn, London.
- [57] Yavaş, Halil (2021), "Orta Çağ'da Sistersiyen Ekonomisi Üzerine Bir Değerlendirme", Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı 46, Ekim. (58-73).